

Speelpleinwerking met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren

Werkt het speelpleinwerk voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren? En op welke manier wordt het leuk en zinvol voor beide partijen? Wat zijn de noodzakelijke voorwaarden? Via deze gedeelde visietekst bieden de Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS) en Uit De Marge (UDM) kapstokken aan basiswerkers, vormingswerkers en beleidswerkers.

MAATSCHAPPELIJK KWETSBAAR?

Maatschappelijk kwetsbaar is de persoon of bevolkingsgroep die in zijn contacten met de maatschappelijke instellingen (zoals onderwijs, de arbeidsmarkt, justitie) steeds opnieuw te maken krijgt met **de controlerende en sanctionerende aspecten** ervan en minder profiteert van het positieve aanbod. Kinderen en jongeren uit gezinnen met een **lage socio-economische status** lopen meer kans om gekwetst te worden.¹ De drie belangrijkste elementen zijn:

- Maatschappelijke kwetsbaarheid is geen kenmerk van individuen maar duidt op een **interactief proces**. Iemand wordt gekwetst door iemand anders. Maatschappelijke kwetsbaarheid ontstaat in de relatie tussen individu en maatschappelijke instelling. We gaan in op de relatie tussen verschillende individuen en groepen en hun contact met vertegenwoordigers van maatschappelijke instellingen zoals onderwijs, jeugdwerk, arbeidsmarkt, politie ... Maatschappelijke kwetsbaarheid vertelt ons iets over personen en groepen mensen én over de instellingen van de maatschappij.

- Het is een **zelfversterkend proces**. Eens gekwetst door de ene instelling vergroot de kans op een volgende kwetsing. Er ontstaat wantrouwen en soms weerstand tegenover de maatschappij en zijn vertegenwoordigers. De eerste kwetsingen gebeuren in het onderwijs en dat maakt een persoon kwetsbaarder voor de arbeidsmarkt, verhoogt de kans in aanraking te komen met politie en justitie ...

- In het contact tussen individuen en vertegenwoordigers van instellingen worden beide geconfronteerd met een **cultuurverschil**. Een kind uit een gezin met een lage socio-economische status (bv. werkloze ouders, etnisch-culturele minderheid, geen papieren, generatiearmoede ...) ziet zich op een aantal vlakken geconfronteerd met een andere cultuur dan middenklassegroepen hebben zoals leerkrachten,

¹ Vettenburg Nicole, Jeugd en maatschappelijke kwetsbaarheid, Artikel gepubliceerd in Hazekamp. J. e.a., Jeugd in bijzondere situaties, 1989.

jeugdleiders, sporttrainers, politieagenten ... Bovendien is de relatie tussen beiden ongelijk: de vertegenwoordigers van de instellingen oefenen een machtspositie uit. Dit leidt vaak tot onbegrip, conflict en uitsluiting. Dit heeft gevolgen voor de **toekomstmogelijkheden** van de kinderen en de **status** van de gezinsleden.

Aan de basis ligt het verschil in referentiekader tussen maatschappelijke kwetsbare personen en de middenklasse. Deze middenklasse stelt de norm in onze maatschappij. **Je bent 'normaal' als je aan een hele hoop normen of verwachtingen kunt voldoen.**

Wat is normaal?

Het is heel moeilijk om te omschrijven wat in onze samenleving als 'normaal' en 'abnormaal' of 'marginaal' geldt. Er is een 'heersende cultuur' en verschillende 'minderheidsculturen'. Cultuur is een complex gegeven dat je niet kunt vernauwen tot een verschil in waarden en normen.

We sommen hier een aantal verwachtingen van de 'heersende cultuur' binnen onze maatschappij op:

Op vlak van **kennis, vaardigheden en houding**²: algemeen wordt verwacht dat je beschaafd Nederlands kunt spreken, dat je kunt lezen, dat je kunt stilzitten en luisteren, dat je naar de 'juiste' muziek luistert en 'verantwoorde' tv-voorkeuren hebt, dat jij of je ouders geen drugs en niet te veel alcohol gebruiken, dat je kan solliciteren, dat je de wet kent en je er ook aan houdt, dat je formulieren kan invullen ...

Op vlak van **sociaal netwerk**: hier is de norm dat je twee ouders hebt, dat je hoogstens drie broers of zusjes hebt. Men gaat er vanuit dat je op vrienden en/of familie beroep kunt doen om je te helpen bij je huiswerk of om een huis te zoeken, een job te zoeken, je kinderen even op te vangen ...

Op vlak van **financiële middelen**: men verwacht dat je modieuze kleren draagt, dat je in een comfortabel huis woont, dat je een eigen kamertje hebt, dat je een eigen computer hebt, dat je op internet kan, dat je een auto ter beschikking hebt ...

Een klein beetje van de norm afwijken wordt nog geaccepteerd. Maar kinderen die op meerdere vlakken van de norm afwijken krijgen het moeilijk.

Kortom: je positie in de samenleving wordt bepaald door de kennis en vaardigheden, door het netwerk van vrienden en familie en door de financiële middelen waarover je beschikt.

De kleuterjuf, de onderwijzer, de animator op het speelplein, de trainer, de parkwachter, de theaterleerkracht, de VDAB consulent, de OCMW medewerker, de hulpverlener ... hebben allemaal hun idee over welke keuzes of handelingen goed zijn voor de kinderen en jongeren waarmee ze werken. Zelden stellen ze zich de vraag wat het kind of de jongere zelf goed vindt, rekening houdend met zijn context.

Maatschappelijke kwetsbaarheid aanpakken betekent het maatschappelijk aanbod beter afstemmen op de noden en de behoeften van de meest kwetsbare groepen.

² Deze indeling is gebaseerd op het onderscheid dat de socioloog Pierre Bourdieu maakte tussen cultureel kapitaal, sociaal kapitaal en economisch kapitaal.

In het jeugdwerk betekent dit dat maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren **zelf moeten kunnen aangeven wat goed voor hen is**. Dit betekent echter niet dat je uit het niets de vraag kunt stellen 'wat is goed voor jou?'. Je moet eerst een **vertrouwensrelatie** opbouwen door leuke dingen te doen, kinderen en jongeren inzicht geven in hun eigen situatie, hun eigen rol daarin en de rol van maatschappelijke instellingen en structuren ... Je moet tijd nemen om met kinderen hun zelfinzicht en maatschappelijk inzicht te verhogen en kinderen hun mening te laten vormen. Dit proces heet 'emancipatie'. Dit versterkt hun maatschappelijke positie.

Jeugdverenigingen kunnen inzetten op twee aanwezige sterktes in het jeugdwerk: **identiteitsvorming en succeservaringen opdoen**.

DE SPEELPLEINWERKING: TERUGGRIJPEN NAAR DE BASIS

Deelnemen aan een speelpleinwerking is niet voor ieder kind vanzelfsprekend. Er wordt door de organisatie niet doorlopend stilgestaan bij zogenaamde evidenties. Dat zorgt er voor dat er **geschreven en ongeschreven verwachtingen** zijn zoals

- **Financiën:** je moet de dagprijs kunnen betalen. Uitstappen, extra drankjes, soep en warm eten, de voor- en naopvang moet men soms bijbetalen ...
- **Dagindeling:** je moet het startuur strikt respecteren, alle kinderen moeten opgehaald worden om 18 u ...
- **Praktisch:** je moet een medische fiche invullen (met kleeftbriefje), je moet boterhammen meegeven, je moet je kind uitschrijven op het einde van de dag ...
- **Bereikbaarheid:** je moet zelfstandig op het speelplein geraken, ook al ligt dat soms ver uit de buurt ...
- **Communicatie:** je moet de website lezen om het programma te kennen, je moet het papiertje meenemen van het (hoofdanimator)bureau voor belangrijke aankondigingen ...
- **Taal:** de kinderen moeten Nederlands spreken, we verwachten 'proper' taalgebruik ...
- **Regels:** iedereen moet de regels uit het 'huishoudelijk reglement' kennen, kinderen die zich niet aan de regels houden worden 'geschorst' ...
- **Vertrouwen:** je moet je kind toevertrouwen aan wildvreemde, vaak jonge vrijwilligers. Elke week start er een nieuwe begeleidingsploeg ...

We geven geen waardeoordeel over deze vanzelfsprekendheden. Ze zijn op elke werking anders. Vaak is er een goede reden voor hun bestaan. Het loont de moeite om ze van tijd tot tijd opnieuw onder de loep te leggen. Zo word je bewust van welke verwachtingen het speelplein heeft ten aanzien van kinderen en hun ouders. Het is niet gemakkelijk om het vanzelfsprekende te benoemen (want het is nu eenmaal evident). Speelpleinwerkingen moeten zichzelf durven uitdagen om erover in debat te gaan in de begeleidingsploeg, met een aantal kinderen en hun ouders, met andere organisaties in je buurt ...

Er zijn drie verschillende strategieën om hier mee om te gaan. Deze zijn gelijktijdig toe te passen:

- **Verwachtingen verduidelijken en motiveren.**

Bvb: we zeggen aan ouders dat we verwachten dat kinderen speelkledij dragen en we leggen uit waarom. We zeggen aan ouders dat kinderen geen speelgoed, snoepgoed, gsm ... mogen meebrengen en motiveren deze keuze.

- Verwachtingen in vraag stellen (en zo nodig overboord gooien).

Bvb: we voorzien een inlooppuur zodat kinderen kunnen invallen. We wisselen periodes van spelen in vaste groepen af met een open speelaanbod, zodat kinderen die het moeilijk hebben om volgens de regels te spelen af en toe vrijuit kunnen spelen.

- Verwachtingen flexibel hanteren (wanneer deze moeilijk haalbaar zijn).

Bvb: we zorgen voor een prijsverlaging voor gezinnen met een laag inkomen. Het startuur wordt niet zo strikt toegepast voor mensen die van verder komen. We communiceren met ouders ook in een andere taal dan het Nederlands.

Uit het leven gegrepen: inschrijvingen op Speelplein X worden vereenvoudigd door de dagprijs niet langer cash te betalen. De totaalfactuur wordt na de vakantieperiode opgestuurd. Het gemeentebestuur wil een standaardprocedure invoeren als gezinnen deze factuur niet tijdig betalen. Na twee waarschuwingen zou de gerechtsdeurwaarder onmiddellijk ingezet worden. De jeugddienstmedewerker heeft een heel goed contact met de gezinnen: hij weet dat het bij een aantal gezinnen niet om onwil gaat en dat het achterstallige bedrag meestal niet in verhouding staat met het inzetten van een gerechtsdeurwaarder. Hij kon zijn bestuur ervan overtuigen dat ze geen angst moesten hebben voor het 'besmettingseffect'. Het is niet zo dat 'niemand zijn factuur nog zou betalen' als dit bekend raakt. Mensen lopen er immers niet mee te koop als ze niet kunnen betalen. Deze jeugddienstmedewerker heeft dankzij zijn vertrouwen in de gezinnen en zijn inzet kwetsingen kunnen voorkomen. De gerechtsdeurwaarder wordt niet ingezet bij achterstallige betaling. De jeugddienst zal de mensen persoonlijk benaderen. En de gemeente? Die spaart veel administratieve en juridische kosten uit.

DE TROEVEN VAN HET SPEELPLEINWERK

Speelpleinwerk is een laagdrempelige jeugdwerkvorm. Volgende aspecten dragen daaraan bij:

1. **De opvangfunctie:** speelpleinwerk heeft voor werkende ouders een onmiddellijke meerwaarde. Het is voor veel ouders een logische en gemakkelijke vorm van vakantieopvang. Omdat het speelpleinwerk niet alleen inspeelt op een vraag naar een bepaald aanbod maar ook direct inspeelt op een behoefte, is de motivatie groter om bepaalde drempels te overwinnen. De speelfunctie komt daardoor niet in het gedrang.
2. **De vakantieperiode:** speelplein = vakantie! Kinderen op het speelplein zijn in vakantiestemming. Daar maken we dankbaar gebruik van. Bovendien kan het speelplein een onvergetelijke vakantie-ervaring bieden aan kinderen die niet op reis kunnen gaan.
3. **De lage prijs:** een uur spelen op een speelplein in Vlaanderen kost 0,46 euro, de gemiddelde speelpleindag kost 3,28 euro (volgens de vijfjaarlijkse speelpleinenquête 2005). De meeste speelpleinwerkingen passen een gedifferentieerde prijzenpolitiek toe: er zijn kortingsystemen naargelang het gezinsinkomen, het aantal kinderen ... Systemen met een minimum aan administratieve rompslomp die niet stigmatiseren genieten de voorkeur.

4. **De nabijheid:** buurtgerichte initiatieven zijn herkenbaar en makkelijk toegankelijk. Bovendien stelt het je beter in staat om de ouders en de buurt te betrekken. Een speelplein leent er zich toe om naar de directe buurt een uitstraling te hebben. Dat maakt dat de meeste speelpleinwerkingen vaak 'dichtbij' zijn. Dit is een vaak miskende eigenschap van speelpleinwerk. Toch is het een belangrijk criterium voor speelpleinwerkingen. Waar de speelpleinwerking rekruteert vanuit een brede omgeving, merk je bijvoorbeeld vaak initiatieven op die daaraan tegemoet komen. Speelpleinwerkingen ontubbelen zich naar verschillende locaties of leggen busvervoer in. In grotere gemeenten of steden ontstaan mobiele speelpleinwerkingen die naar verschillende wijken gaan om 'ter plekke' te spelen. Mobiel speelpleinwerk kan slagen als er voldoende ruimte is voor relatieopbouw tussen de begeleiders, de kinderen en hun ouders en als het aanbod geen bedreiging vormt voor het ongeorganiseerd spelen van de aanwezige kinderen op de pleinen.
5. **Het open karakter:** speelpleinwerk is open jeugdwerk. Dat wil zeggen dat je geen lid moet zijn van een speelplein om er aan te kunnen deelnemen. In het algemeen kan je zonder lidgeld (geld dat bovenop de deelnameprijs gevraagd wordt) meedoen. Er zijn geen uniformvereisten. Sporadisch worden er wel speelplein T-shirts gemaakt, maar die zijn niet verplicht te dragen. Het is belangrijk dat kinderen en hun ouders het gevoel hebben dat ze vrij binnen en buiten mogen lopen.
6. **Het contact met gemeentelijke diensten:** het merendeel van de speelpleinwerkingen wordt gemeentelijk georganiseerd. Ze hebben van hieruit contacten met andere gemeentelijke diensten zoals de sportdienst, de welzijnsdienst, het OCMW, de integratiedienst.
7. **Game en Play:** Game zijn traditioneel afgebakende spelletjes met regels. Play is een opener vorm van spelen waarbij er geen doel is, er is een open einde. De meeste speelpleinwerkingen bieden een mix tussen Game en Play en zorgen zo voor een gevarieerd speelaanbod waarbinnen iedereen zijn gading kan vinden.
8. **Spelen is bijleren of 'de pedagogische functie van het speelpleinwerk'**³

In het spelen zijn er enorm veel mogelijkheden om te leren. Jeugdwerkers zijn goed in het creëren van een omgeving voor kinderen en jongeren die zelf hun leerdoelen bepalen. Bv: een materiaal voorzien, knutseltechnieken tonen, een bouwspelplein, buitenruimte, een lokaal ... **Animeren** gaat een stap verder. Het betekent dat begeleiders proberen om kinderen en jongeren ertoe te bewegen om in een speelsituatie leerkansen te benutten. Een animator zal:

- a. proberen het spelen te verbeteren of te verruimen.

Bvb: kinderen dansen tijdens vrije momenten. De animatoren organiseren een danssessie zodat ze technieken leren en feedback krijgen.

- b. kinderen in contact brengen met nieuwe uitdagingen en interesses.

Bvb: kinderen zijn niet gewoon om boekjes te lezen, de animatoren introduceren een verteluurkje en een open bibliotheek in de speelwinkel.

- c. zelfstandige activiteiten stimuleren door het aanbieden van impulsen.

Bvb: tieners een fotoreportage laten maken van hun speelpleinweek, samen met jongeren acties opzetten om geld of andere dingen in te zamelen, inspraakmomenten organiseren, verantwoordelijkheid nemen voor lokalen en materialen ...

³ Vrij naar Giesecke, H., 1989

UITDAGINGEN VOOR HET SPEELPLEINWERK

Het speelpleinwerk heeft een aantal knelpunten of zwaktes. We moeten die durven benoemen. Niet elk speelplein moet met al deze aandachtspunten aan de slag. We leggen de verschillende uitdagingen uit volgens de verschillende pijlers van het SpeelpleinBasisschema (als bijlage).

1. Speelmogelijkheden

Uitdaging: spelen vanuit impulsen

Sommige kinderen zijn de volledige vakantieperiode op het speelplein aanwezig. Dat maakt dat het aanbod voldoende gevarieerd moet zijn en uitdagend moet blijven. Een volledige vakantieperiode vullen met uitgewerkte spelen is moeilijk: voor begeleiders om niet in herhaling te vallen, voor kinderen om telkens dezelfde spanningsboog te volgen in een activiteit. Het spelen vanuit impulsen kan hier een oplossing bieden. Een speelimpuls kan twee dingen zijn: een prikkel en een voorstel. Speelimpulsen als prikkel in een speelsituatie komen uit vier hoeken: materiaal, terrein, andere kinderen en begeleiders. Het is de uitdaging om alle mogelijkheden te benutten en ze ook een speelimpuls te laten zijn. Een speelimpuls is een voorstel wanneer het dient als begin van een spel of een bestaand spel versterkt.

Uitdaging: spelen op maat van meisjes én jongens

Bij oudere groepen gaan jongens en meisjes andere interesses ontwikkelen. Soms sluiten activiteiten meer aan bij de interesse van of jongens of meisjes. De uitdaging is om binnen een bepaalde activiteit genoeg impulsen te verwerken waar elke groep iets aan heeft.

Uit het leven gegrepen: De groep krijgt de opdracht om het middageten zelf klaar te maken vanuit het niets. Na kort overleg vertrekken er drie groepen. De jongens stuiven de straat op om geld in te zamelen door kunstjes op te voeren voor toevallige voorbijgangers. Daarmee zullen ze brood en kaas te kopen. Een andere, gemengde groep, gaat buurtbewoners overtuigen om hun croque-monsieur-machine uit te lenen aan het speelplein. Een derde groep meisjes gaat munt plukken uit de tuin waarmee ze een eigen ice-tea kunnen brouwen.”

Uitdaging: sport is niet voor iedereen tof

Sporten wordt te snel afgedaan als de enige interesse van jongens. Het is niet genoeg om alleen sport aan te bieden op een speelplein. Het stelt een drempel in voor niet-sportief ingestelde kinderen. Sommige groepen jongens zullen aandringen om veel te 'sjotten'. Dat kan leuk zijn voor hen, maar voetbal is niet voor iedereen leuk. Oplossing: kinderen aanmoedigen om iets nieuws te doen. We kunnen meisjes betrekken in het voetballen door extra regels (met grotere bal, vastgebonden aan elkaar, meerdere ballen) of fantasie (cheerleaders, radio-omroep, verslaggeving) in te brengen. Of leg hen uit waarom we niet altijd kunnen voetballen.

Uitdaging: interactie is belangrijker dan het aanbod

Animatoren bereiden activiteiten voor en de kinderen nemen deel aan die voorbereide activiteiten. Soms is dat de enige verwachting ten aanzien van animatoren waardoor de activiteit een doel op zich wordt. Animatoren zijn er als het spel begint en zijn weer weg als het spel gedaan is (om materiaal weg te bergen, om op te ruimen, om voor te bereiden). Het gevolg hiervan is dat er weinig geïnvesteerd wordt in de relatie met de kinderen. Zeker in het werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en

jongeren is het van belang om een ‘babbelcultuur’ te hebben. Om af en toe neer te zitten en met elkaar te praten. Dat moet niet altijd serieus zijn, maar dat geeft openingen voor als het serieus wordt. Het is ook een valkuil om dit alleen maar tijdens de ‘pauzes’ te doen. Er moet tijdens de voorbereiding rekening gehouden worden om tijdens het spelen momenten van interactie in te bouwen. Aandacht voor elk individu betekent ruimte geven aan kinderen en jongeren om zich thuis te voelen op het speelplein.

2. Speelpleinploeg

Uitdaging: conflicten begrijpen

Animatoren ervaren conflicten negatief. Verbaal of fysiek geweld zien animatoren als een bedreiging. Ze betrekken het conflict vaak op hun persoon. Een conflict is een belangrijk leermoment voor de betrokken kinderen en de begeleiders. Door het conflict achteraf met kinderen te bespreken verhoogt hun inzicht in sociale normen en verhoudingen. Ze leren zich in te leven in de kijk van iemand anders, ze leren gaandeweg hun emoties onder controle te krijgen, ze leren te spreken in plaats van te slaan. Ieder kind heeft recht op kansen om het goed te maken. Na een conflict is het belangrijk dat de animator zegt: ‘zand erover, we beginnen opnieuw met een schone lei.’

Uitdaging: ervaring in huis houden

Animatoren hebben een grote verantwoordelijkheid. Speelpleinbegeleiders zijn vaak jonger dan animatoren in andere jeugdwerkvormen. Ze hebben nood aan begeleiding, coaching, vorming en ervaringsuitwisseling. Animatoren moeten weten waar ze mee bezig zijn. Animatoren met ervaring hebben daarom een belangrijke rol te vervullen in een ploeg.

Uitdaging: regels toepassen volgens de context

Iedere animator kent het belang van consequent zijn: bij vergelijkbare situaties moet je hetzelfde reageren. Dit schept duidelijkheid en veiligheid. Een kind moet de reacties van volwassenen kunnen inschatten. Als die volwassene telkens anders reageert (soms krijg ik straf, soms niet) ontstaat verwarring bij het kind. Maar dit betekent niet dat er altijd een strikte stijl nodig is. Naast consequent zijn is flexibiliteit van belang. We raden aan om te allen tijde rekening te houden met de context.

- Waarom heeft een kind zich zo gedragen?
- Heeft het kind het moeilijk thuis, op school ...?
- Heeft het kind nood aan positieve bekrachtiging?
- Wat betekent dit gedrag voor mij? Wat betekent het voor het kind?
- Betekent de sanctie die ik toepas een oplossing voor de situatie, ook voor het kind?
- Lost een straf iets op of versterkt het een conflict?

Het evenwicht tussen consequent en flexibel zijn is moeilijk op papier. Maar vaak legt een gesprek de verschillende standpunten bloot. Zorg dat de regels en afspraken duidelijk zijn, dus stel ze samen op met de kinderen. Leg uit waarom overtredingen (op bepaalde momenten) niet kunnen.

Uitdaging: nood aan vertrouwensfiguren

Maatschappelijk kwetsbare kinderen gaan minder snel nieuwe sociale banden aan. Het is daarom essentieel dat de animatoren vanuit een positieve, warme, oprecht geïnteresseerde begeleiderhouding vertrouwensbanden smeden met de kinderen. Kinderen hebben nood aan herkenbaarheid. Op veel werkingen is de begeleidingsploeg elke week anders. Het is een uitdaging om begeleiders te vinden die voor een langere periode kunnen meedraaien.

Uitdaging: animatoren hebben een ander referentiekader

De meeste animatoren komen uit de middenklasse. Ze wonen in wijken die vaak homogeen zijn samengesteld en op school zien ze weinig socio-economische diversiteit. De confrontatie met maatschappelijk kwetsbare kinderen is voor hen soms nieuw en schokkend. Het is belangrijk om animatoren bewust te laten worden van hun referentiekader en de mogelijkheid te bieden om te reflecteren over andere kaders.

Uitdaging: maatschappelijk kwetsbare jongeren begeleiden als animator

Weinig maatschappelijk kwetsbare jongeren worden animator. Ze kennen geen andere animatoren, hun vrienden zijn met totaal andere dingen bezig, ze hebben zelf andere interesses, ze voelen zich minderwaardig, ze kennen het speelpleinwerk niet ... Als deze jongeren animator worden, krijgen ze directe feedback. Omgaan met negatieve feedback is voor veel maatschappelijk kwetsbare jongeren echt niet gemakkelijk. Ze krijgen zo vaak te horen dat ze 'niet goed bezig zijn', wat resulteert in een negatief zelfbeeld. Het is nodig om speelpleinbegeleiders hierop voor te bereiden en hen te leren omgaan met deze spanning. In sommige gevallen is de feedback ook echt negatief: ze gedragen zich als babysitters of oppassers, ze spelen niet mee, het zijn geen 'echte' animatoren, ze willen zich niet verkleden, ze zijn onbetrouwbaar, ze komen niet op tijd ... Jongeren die weten wat maatschappelijke kwetsbaarheid is kunnen een meerwaarde betekenen als animator op het speelplein als er voldaan is aan een aantal voorwaarden:

- ze moeten gecoacht worden door een vertrouwensfiguur
- hun sterktes moeten ook benoemd worden
- er is een veilige sfeer in de animatorenploeg
- er moet ruimte zijn zodat ze kunnen leren
- ze moeten niet alles kunnen wat een ander kan
- men moet ervoor waken dat ze niet gepest worden

3. Organisatorische onderbouw

Uitdaging: taalbarrières voor kinderen en ouders

Sommige werkingen kennen een meertalige speelsituatie waarbij verschillende talen (Nederlands, Frans, Arabisch ...) naast elkaar gebruikt worden. Een andere barrière is een bepaald gebruik van het Nederlands dat te moeilijk of abstract kan zijn in sommige milieus. Probeer communicatie altijd zo eenvoudig en eenduidig mogelijk te maken, zeker met betrekking tot basisinformatie (speciale activiteiten of uitstappen) en verwachtingen (kleren, materiaal, uren ...).

Uitdaging: gemeentelijke inbedding

De inbedding van een speelpleinwerking in een gemeentelijke jeugddienst bevat kansen, zoals professionele ondersteuning, maar ook bedreigingen. Om maatschappelijk kwetsbare kinderen te bereiken moeten soms beleidskeuzes gemaakt worden. Als de gemeentelijke overheid deze keuzes niet wil maken, staat dat vaak de toegankelijkheid in de weg.

Uitdaging: een gedragen diversiteitbeleid

Is iedereen met het diversiteitvraagstuk bezig of wordt het gemoed gesust door het thema te delegeren naar één medewerker of een werkgroep? Binnen het speelpleinwerk is het vaak een opdracht om rond diversiteit een draagvlak te creëren bij de hele ploeg. Iedereen zou ermee bezig moeten zijn als je een duurzaam effect wenst.

Uitdaging: aansluiting vinden bij de leefwereld van kinderen en jongeren

Een speelpleinwerking werkt overwegend aanbodgericht (*“dit is het aanbod, daar worden geen toegevingen voor gedaan”*). Maar soms is het nodig om de bril van kinderen en ouders zelf op te zetten om te kijken naar de realiteit waarin zij leven. Zo kan er ook behoeftegericht gewerkt worden (*“we staan dicht bij de jongeren en hebben een duidelijke meerwaarde voor hen”*). Het speelpleinwerk heeft de unieke kans om op hun behoeften in te spelen omwille van de grote flexibiliteit, enerzijds in het aangeboden spel en anderzijds in de gebruikte werkvorm (speelsysteem, mobiele werking, grabbelpas, speelstraat, animatie).

4. Externe relaties

Uitdaging: een positief imago

Soms heeft het speelplein een uitstraling die niet overeenkomt met de realiteit. Speelpleinen krijgen soms een slechte naam omdat ze veel lawaai maken, omdat er veel “onopgevoede” kinderen zijn, omdat het voor “marginalen” is. Naar buiten komen als speelplein, zichtbaar zijn in de omgeving, is een belangrijke hefboom om vooroordelen te ontcrachten. Zorg er wel voor dat het speelplein positief naar buiten komt en de vooroordelen niet bevestigt. Dat kan tevens een knaller van een wervingsactie zijn voor deelnemers én begeleiders.

Uitdaging: direct contact met de ouders

Ouders van maatschappelijk kwetsbare kinderen kennen het speelpleinaanbod niet altijd. Hier geldt soms “onbekend maakt onbemind”, zeker wanneer ouders het speelplein in hun eigen jeugd als negatief ervaren hebben. Een duidelijk aanbod uithangen wordt soms afgedaan als niet belangrijk want *“men weet toch wat we doen”*. Dat is een veronderstelling. Probeer ouders te betrekken bij de organisatie van het speelplein. Spreek met de vader of moeder die hun kinderen naar het speelplein brengen of komen ophalen. Ouders moeten de werking ook leren kennen. Zoek niet enkel contact met ouders indien er problemen zijn met het kind, probeer ook positieve zaken te bespreken.

Uitdaging: samenwerking opzoeken

Niet alle speelpleinen hebben contact met andere organisaties in de buurt of uit het werkveld. Nochtans is samenwerking tussen organisaties een goed middel in functie van de dienstverlening aan de doelgroepen. Diversiteit is een complex thema en er bestaan vele manieren om er mee om te gaan. Samenwerken is dus een aangewezen strategie om bij te leren. Probeer diversiteit niet alleen aan te pakken of een aanpak uit te vinden. Expertise is er genoeg, de uitdaging is ze te vinden.

CONCLUSIE: EEN WAARSCHUWING EN EEN AANMOEDIGING

Maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren hebben net als andere groepen recht op een vrijetijdsaanbod dat aansluit bij hun interesses en behoeften. De lokale overheid is verantwoordelijk om een gediversifieerd aanbod voor verschillende groepen kinderen en jongeren in de gemeente te voorzien. Dat betekent niet dat iedere jeugdwerking of speelpleinwerking in die gemeente zelf alle kinderen en jongeren moet bereiken. Dat is vaak niet wenselijk en haalbaar.

Maatschappelijk kwetsbare kinderen kunnen een heel leuke en leerrijke vrije tijd beleven op het speelplein. Als het speelplein ervoor kiest om een maatschappelijke kwetsbare doelgroep aan te spreken, dan moet men rekening houden met alle aspecten hiervan. Basisvoorwaarde hiervoor is een enthousiaste ploeg vrijwilligers (bijgestaan door professionelen) die resoluut kiezen voor maatschappelijk kwetsbare kinderen. Eens die voorwaarde voldaan is kan elke speelpleinwerking een omgeving zijn waar kinderen op hun manier plezier maken, zowel individueel als in groep. Het speelpleinwerk heeft een aantal troeven in handen om een succeservaring te worden voor kinderen (en hun ouders), het is de kwestie om ze ook uit te spelen en op tafel te leggen.

Hoe gaat het verhaal verder? Bij het werken aan de toegankelijkheid van jouw speelpleinwerking is het mogelijk om bovenstaand lijstje erbij te nemen om te checken of de beschreven troeven ook effectief troeven zijn van jouw werking. Daarnaast kan je eens nadenken over jullie antwoorden op de uitdagingen van werken met maatschappelijke kwetsbare kinderen en jongeren.

Neem gerust contact op met de *Vlaamse Dienst Speelpleinwerk (VDS)* of *Uit De Marge* als je meer wilt weten.

Veel succes!